

اولین همایش ملی بهینه سازی و بهره وری مصرف انرژی در صنایع غذایی و کشاورزی

۲۹-۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۵

برگزار کننده
موسسه تخصصی توسعه
مطالعات

بازخوانی گفتمانی ابعاد چندلایه امنیت غذایی ایران با تأکید بر نقش محوری محصولات استراتژیک
کشاورزی در توسعه پایدار روستایی
عقیل خالقی ۱، فاطمه کاظمیه ۲

۱- دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
۲- دانشیار گروه ترویج و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
ایمیل نویسنده مسئول: khaleghi567@tabrizu.ac.ir

چکیده

EFAB015831208

شماره مقاله

چکیده امنیت غذایی یکی از ارکان توسعه پایدار است که در سال‌های اخیر تحت تأثیر رشد جمعیت، تغییرات اقلیمی، نوسانات بازار جهانی و محدودیت منابع طبیعی با چالش‌های جدی روبه‌رو شده است. این پژوهش با هدف تحلیل وضعیت امنیت غذایی ایران و نقش محصولات استراتژیک به‌ویژه گندم در تقویت خوداتکایی غذایی انجام شده است. مطالعه با رویکرد مروری-تحلیلی و چارچوب پریسما و بررسی ۱۸۵ منبع علمی و اسناد ملی و بین‌المللی طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۳ انجام گرفت. نتایج نشان می‌دهد با وجود ظرفیت تولید بالا، محدودیت آب، نابرابری فضایی، وابستگی وارداتی و ضعف زیرساخت‌ها مانع امنیت غذایی پایدار شده و توسعه کشاورزی پایدار و فناوری‌های دانش‌بنیان ضروری است.

کلید واژه‌ها: امنیت غذایی، محصولات استراتژیک کشاورزی، گندم، توسعه پایدار روستایی، خوداتکایی غذایی

یافته‌ها - بحث و نتیجه‌گیری:

۵ تا ۷ نتایج پژوهش نشان می‌دهد امنیت غذایی در ایران پدیده‌ای چندبعدی است و تنها با افزایش تولید محقق نمی‌شود، بلکه به توزیع عادلانه، دسترسی، پایداری زیست‌محیطی و تاب‌آوری سیستم غذایی وابسته است. با وجود ظرفیت مناسب تولید محصولات استراتژیک مانند گندم، جو و برنج، وابستگی به واردات و کسری تراز تجاری غذایی همچنان ادامه دارد. ناامنی غذایی بیشتر ناشی از نابرابری فضایی، ضعف زیرساخت‌های روستایی، محدودیت منابع آب و آسیب‌پذیری در برابر شوک‌های اقلیمی و اقتصادی است. بر این اساس، توسعه کشاورزی پایدار، افزایش بهره‌وری، استفاده از فناوری‌های نوین و تقویت زنجیره ارزش، راهبردهای اصلی دستیابی به امنیت غذایی پایدار و تقویت تاب‌آوری روستایی محسوب می‌شوند.

مقدمه این پژوهش به بررسی چالش‌های امنیت غذایی در چارچوب توسعه سیستم‌های غذایی پایدار و نقش راهبردی کشاورزی می‌پردازد. افزایش جمعیت، تغییرات اقلیمی، محدودیت منابع آب و خاک، نابرابری در توزیع غذا و وابستگی به واردات، امنیت غذایی جهان و ایران را با تهدید مواجه کرده است. با وجود ظرفیت بالای تولید محصولات استراتژیک در ایران، به‌ویژه گندم، همچنان پارادوکس «تولید بالا و ناامنی غذایی روستایی» وجود دارد و برخی مناطق از دسترسی عادلانه به غذا محروم‌اند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد امنیت غذایی تنها با افزایش تولید محقق نمی‌شود، بلکه نیازمند هم‌زمانی سیاست‌های تولید، توزیع، عدالت اجتماعی، فناوری‌های دانش‌بنیان و پایداری زیست‌محیطی است. بر این اساس، پژوهش حاضر بر بازخوانی ابعاد چندلایه امنیت غذایی و نقش محصولات استراتژیک کشاورزی در تقویت خوداتکایی، تاب‌آوری غذایی و توسعه پایدار روستایی تأکید دارد.

منابع و ماخذ

- Ackerman-Leist, P. (2013). Rebuilding the foodshed: How to create local, sustainable, and secure food systems. Chelsea Green Publishing.
- Adenle, A. A. Wedig, K. & Azadi, H. (2019). Sustainable agriculture and food security in Africa: The role of innovative technologies and international organizations. *Technology in Society*, 58, 101143.
- Alkon, A. H. & Agyeman, J. (Eds.). (2011). *Cultivating food justice: Race, class, and sustainability*. MIT Press.
- Altieri, M. A. & Nicholls, C. I. (2005). *Agroecology and the search for a truly sustainable agriculture*. United Nations Environmental Programme, Environmental Training Network for Latin America and the Caribbean.
- Altieri, M. A. & Nicholls, C. I. (2017). The adaptation and mitigation potential of traditional agriculture in a changing climate. *Climatic change*, 140, 33-45.

مواد و روش

این پژوهش مروری-تحلیلی با رویکرد کیفی بر پایه پریسما است که ۱۸۵ منبع مرتبط با امنیت غذایی و محصولات استراتژیک ایران (۱۳۶۸-۱۴۰۳) را تحلیل می‌کند. داده‌ها از پایگاه‌های Scopus، SID، FAO و اسناد ملی با تحلیل محتوای موضوعی گردآوری و سنتز شدند. جامعه شامل اسناد بالادستی و گزارش‌های بین‌المللی با نمونه‌گیری هدفمند و ارزیابی کیفیت است. هدف تبیین چالش‌ها و ارائه مدل مفهومی بومی برای سیاست‌گذاری امنیت غذایی پایدار می‌باشد.

نتیجه‌گیری

مقدمه

منابع

متن اصلی